

Відгук

рецензента Гринькової Надії Михайлівни
на дисертацію Бондарець Марії Анатоліївні
на тему: «Проблема «Морально дефективного дитинства» у педагогічній думці
20-30-х. рр. ХХ століття» представлена на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки

Сучасне демократичне суспільство потребує створення умов для успішного зростання і розвитку прийдешнього покоління, що можливе через вивчення індивідуальних особливостей дітей, визначення їхньої суспільної і сімейної ролі, піклування про їхній життєвий шлях, створення оптимальних умов для їхнього розвитку, навчання і виховання, а також захисту їхніх прав, відтак формування низки особистісно і соціально значимих компетентностей. З огляду на зазначене констатуємо нагальну потребу дослідження феномену «морально дефективного дитинства», що уможливить пошук оптимальних шляхів надання допомоги безпритульним та соціально занедбаним дітям. З огляду на військові події сьогодення, представлена проблема набуває особливої значимості і ваги для українського суспільства.

Актуальність теми дисертаційного дослідження Марії Анатоліївни Бондарець визначається також тим, що об'єктивний аналіз соціальної політики й суспільно-політичних організацій у 20-30-ті роки ХХ століття стосовно «морально дефективних» дітей показує їхній позитивний досвід, який може бути творчо осмислений і використаний освітньо-виховними і соціальними інститутами, органами влади, структурами, що займаються проблемами сім'ї й дитинства в сучасних кризових умовах.

Свідченням своєчасності рецензованого дослідження є його відповідність плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету на тему: «Теоретичні та методичні засади різновекторності інноватики у вихованні: досвід, реалії, перспективи» (державний реєстраційний номер 0115U000268).

Тема дослідження затверджена вченого радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 12 від 26 жовтня 2017 р.), узгоджена в

Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 6 від 28 листопада 2017 р.).

Вважаємо, що дисеранткою аргументовано представлені вихідні теоретичні засади дослідження проблеми «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х. рр. ХХ століття. У роботі чітко сформульовано об'єкт і предмет дослідження. Відповідно до теми та мети дослідження авторка чітко сформулювала методи наукового пошуку, що уможливило проведення результативного наукового аналізу.

Заслуговує на увагу опрацювання дисеранткою значного масиву джерел (390 позицій), праць педагогів, педологів, дефектологів, психологів досліджуваного періоду та науково-педагогічних праць сучасних дослідників, архівних джерел. Відповідно до проблемно-хронологічного виміру було проаналізовано 21 часопис, їх 134 статті з проблеми «морально дефективного дитинства».

Здобувачкою здійснено ґрунтовний, науково-об'єктивний, цілісний аналіз педагогічної думки 20-30-х років ХХ ст. щодо проблеми «морально дефективного дитинства» як складного соціокультурного й педагогічного феномену, неоднорідного у вимірах й оцінках, задля більш глибокого розуміння загальної картини розвитку освіти й педагогіки досліджуваного періоду в умовах динамічної модернізації сучасної педагогічної науки і практики. Зміст, структура завдання, які розв'язувалися у дисертаційному дослідженні свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість та достатній науковий рівень дослідниці.

Вдало проведений історіографічний аналіз дав змогу Марії Анатоліївні оцінити ступінь інтересу до проблеми в історико-педагогічній науці, виявити основні положення, тенденції, позитивні й негативні аспекти накопиченого досвіду соціального захисту дітей у розглянутий період і визначити напрями поглибленаого вивчення досліджуваної проблеми.

Дисерантка отримала наукові підсумки, які відображені у науковій новизні дослідження. Дослідницею вперше цілісно схарактеризовано українську освітню політику стосовно «морально дефективного дитинства» (1920–1936 рр.); розкрито феномен «морально дефективного дитинства» з

урахуванням суспільно-політичних і культурно-освітніх умов досліджуваного періоду; комплексно й системно досліджено погляди педагогів, психологів, педагогів досліджуваного періоду на проблему «морально дефективного дитинства»; розкрито специфіку відображення проблеми виховання «морально дефективного дитинства» у публікаціях часописів досліджуваного періоду: відповідно до проблемно-хронологічного виміру проаналізовано 21 часопис, й 134 статті з проблеми «морально дефективного дитинства». У процесі наукового пошуку уточнено зміст базових понять ««морально дефективне дитинство», «педагогічна думка 20–30-х років ХХ ст.» та похідних від них.

У цілому зміст і структура представленої дисертації Бондарець Марії Анатоліївни відповідають меті дослідження і підпорядковані завданням її дослідження.

Незаперечним є практичне значення дослідження, адже його результати можуть бути використанні для оновлення змісту навчальних курсів «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Соціальна робота», «Корекційна педагогіка», які викладаються під час підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії педагогічних спеціальностей, соціальних працівників й ін. Матеріали дослідження можна застосовувати у системі післядипломної освіти педагогічних працівників; у підготовці підручників, навчальних і методичних посібників, у розробці елективних курсів, програм самостійної роботи здобувачів вищої освіти; при написанні кваліфікаційних робіт; у діяльності наукових гуртків.

Висновки, що завершують дисертаційне дослідження, доводять результативність рецензованої роботи, є аргументованими, логічними та адекватними змісту дисертації, відображають її найбільш важливі науково-теоретичні та практичні результати.

Вважаємо, що мету дисертаційного дослідження М. А. Бондарець досягнуто, завдання – виконано. Рецензоване дослідження має незаперечну наукову цінність та практичну значущість, проте робота не позбавлена деяких недоліків, стосовно яких хотілося б висловити кілька зауважень та побажань:

1. Заслуговує на увагу представлена здобувачкою теорія і практика вивчення питання «морально дефективного дитинства» у

педагогічній думці 20–30-х рр. ХХ ст., однак, вважаємо за доцільне здійснення порівняльної характеристики поглядів окремих педагогів, психологів, педологів досліджуваного періоду на визначену проблему.

2. Вважаємо, що деякі узагальнення щодо історіографії проблеми «морально дефективного дитинства» варто було б подати у формі таблиць.
3. З огляду на практичну цінність дисертаційної роботи вважаємо за доцільне з метою популяризації одержаних результатів побажати авторці за матеріалами дисертаційного дослідження підготувати і видати монографію.

Однак, викладені зауваження та побажання не знижують якість дисертаційної роботи, яка є оригінальним і самостійним завершеним науковим дослідженням. Здійснений аналіз роботи дає підстави для висновку про фахову компетентність, достатній рівень засвоєння здобувачкою методів науково-педагогічного дослідження.

Публікації авторки повністю відображають основні положення й теоретичні висновки дисертації. Основні результати достатньо повно відображені у 13 одноосібних публікаціях, із них 4 статті відображають основні наукові результати, з яких 3 у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні; 8 – апробаційного характеру; 1 – додатково висвітлює наукові результати.

Ознайомлення із текстом дисертації, публікаціями М. А. Бондарець дає підстави говорити про наукову зрілість дослідниці, високий рівень сформованості дослідницьких умінь та навичок, здатність до наукового узагальнення та інтерпретації опрацьованого матеріалу.

Дисертаційна робота М. А. Бондарець «Проблема «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х. рр. століття ХХ» за змістом, висновками, одержаними результатами відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) та пунктам 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44). Отже, дисертантка Бондарець Марія Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і
методики виховання
Рівненського державного
гуманітарного університету

Н. М. Гринькова

